

KONINGIN JULIANA STRAAT

Een straat die leert kijken
Jeroen en Claire

Proloog

Je kunt een straat in tien minuten doorlopen.

Of er een leven lang over doen om haar werkelijk te leren kennen.

Sommige straten vertellen hun verhaal niet uit zichzelf. Ze wachten tot iemand bereid is werkelijk te kijken. Dit magazine is een uitnodiging om dat te doen.

Inhoud

Voorwoord

Bronnen en verantwoording

Colofon

1. Toen hier nog de Zuiderzee lag
2. De geboorte van Emmeloord
3. De straat die eigenlijk Goudenregenstraat zou heten
4. Een meesterwerk in baksteen
5. De architectuurwandeling
6. Nummer 23 – Een huis dat op ons wachtte
7. Leren kijken

Bronnen en verantwoording

De historische informatie in dit magazine is gebaseerd op openbare bronnen, monumentbeschrijvingen, archiefonderzoek en persoonlijke ervaringen van de auteurs. Geraadpleegde bronnen voor dit magazine zijn afkomstig van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Nieuw Land Erfgoedcentrum, SIRC, Flevoland Erfgoed. Monumenten.nl, Canon Noordoostpolder, Visit Flevoland, gemeentelijke archieven en geraadpleegde literatuur.

Colofon

Titel: Koningin Julianastraat – Een straat die leert kijken

Auteurs: Jeroen en Claire (trotse bewoners van Koningin Julianastraat 23)

Versie: augustus 2026

KONINGIN JULIANA STRAAT

Een straat die leert kijken

Door Jeroen en Claire

Voorwoord

"Dit boek is geen geschiedenisles. Het is een uitnodiging om anders te leren kijken."

Iedere Emmeloorder kent de Koningin Julianastraat.

Noem de naam van de straat en vrijwel iedereen ziet direct de karakteristieke hoge huizen voor zich. Vertel vervolgens dat je op de hoek woont, bij dat markante gastenverblijf, en de reactie is bijna altijd hetzelfde.

"Wat een prachtig huis is dat."

Dat vinden wij nog altijd bijzonder.

Lang voordat wij hier zelf woonden, reden we graag door deze straat. We houden van oude huizen. Van woningen die een verhaal vertellen. Huizen waarin je ziet dat generaties bewoners met zorg hebben geleefd, gebouwd en bewaard. In veel oude steden vind je zulke plekken vanzelfsprekend, maar in de Noordoostpolder ligt dat anders. Hier is vrijwel alles jong. Juist daarom voelen de huizen aan de Koningin Julianastraat zo bijzonder. Het zijn de oudste woonhuizen van Emmeloord en daarmee de oudste monumentale woningen van de Noordoostpolder.

Van alle straten in Emmeloord is dit de enige waar wij ooit zouden willen wonen.

Dat heeft niet alleen te maken met de schoonheid van de huizen. Natuurlijk genieten we iedere dag van het rijke metselwerk, de hoge gevels, de zwarte pannendaken, de schoorstenen en de verfijnde details die iedere woning een eigen karakter geven. Maar minstens zo belangrijk is de sfeer. Ondanks de levendigheid van het centrum voelt de straat warm en vertrouwd. Er is altijd beweging. Mensen lopen voorbij, fietsers steken over, auto's rijden af en aan. Juist die dynamiek geeft ons het gevoel dat we midden in een stad wonen, terwijl de schaal van de straat intiem is gebleven.

Voor ons voelt dit huis als een maatpak.

Alsof het altijd op ons heeft gewacht.

Toen wij de sleutel kregen, werden wij niet alleen eigenaar van een monumentaal huis. We werden ook onderdeel van een verhaal dat al begon lang voordat de eerste steen werd gelegd. Een verhaal over de Zuiderzee, over de drooglegging van de Noordoostpolder, over

architecten met een visie, over vaklieden die hun werk met trots uitvoerden en over een straat die uitgroeide tot een van de meest herkenbare plekken van Emmeloord.

Hoe langer wij hier wonen, hoe vaker we ontdekken dat juist de kleine details het verschil maken. Een schoorsteen die nét anders is gemetseld. Een dakkapel met een eigen vorm. Een tuinmuur die meer blijkt te zijn dan een erfafscheiding. Geen twee huizen zijn hetzelfde en toch vormt de straat één harmonieus geheel.

Dat bracht ons op een idee.

Wat zou er gebeuren als we bezoekers niet alleen naar de huizen laten kijken, maar ook het verhaal erachter vertellen?

Zo ontstond dit boek.

Niet als een historische gids of een monumentenbeschrijving, maar als een wandeling. Een wandeling waarin wij u meenemen langs een straat waar wij iedere dag opnieuw van genieten. We hopen dat u onderweg dezelfde verwondering ervaart die wij nog steeds voelen wanneer we onze voordeur uitstappen.

Want wie eenmaal goed heeft gekeken, zal de Koningin Julianastraat nooit meer op dezelfde manier zien.

Jeroen en Claire van der Zwaard

Hoofdstuk 1

Toen hier nog de Zuiderzee lag

"Wie wil begrijpen waarom deze straat bestaat, moet eerst luisteren naar het water dat hier ooit golfde."

Blijf, voordat u verder leest, eens een moment stilstaan bij de gedachte dat de plek waar u zich nu bevindt nog geen honderd jaar geleden niet bestond.

Waar vandaag monumentale huizen staan, waar kinderen spelen, auto's voorbijrijden en bezoekers tijdens Open Monumentendag door de straat wandelen, lag eeuwenlang water. Niet zomaar water, maar de Zuiderzee: een binnenzee die even indrukwekkend als onvoorspelbaar was. Bij een krachtige noordwesterstorm joegen de golven over een

uitgestrekt wateroppervlak dat zich uitstrekte van de Friese kust tot diep in Overijssel. Wind en water hadden hier vrij spel.

Op de plaats waar nu de Koningin Julianastraat ligt, zou u niets anders hebben gezien dan een eindeloze watervlakte. Geen huizen, geen bomen, geen wegen en geen kerktorens. Alleen water, lucht en een horizon die nergens leek te eindigen. Het is een gedachte die moeilijk te bevatten is. Wie vandaag door Emmeloord wandelt, ziet een levendige plaats met brede wegen, winkelstraten, bomen en woonwijken. Alles oogt vanzelfsprekend, alsof het altijd zo is geweest. Toch is vrijwel alles wat u ziet ontworpen en gebouwd op grond die ooit de bodem van de Zuiderzee vormde.

Eeuwenlang bepaalde die zee het leven van de mensen die aan haar oevers woonden. Ze bracht voedsel, handel en verbinding, maar ook onzekerheid. Stormvloed en konden in één nacht complete dorpen wegvagen. De Zuiderzee was prachtig wanneer de zon over het water scheen, maar kon even later veranderen in een ontembare kracht waarvoor zelfs de meest ervaren schippers diep ontzag hadden.

Midden in dat water lagen de eilanden Urk en Schokland. Eeuwenlang leefden de bewoners er van de visserij. Zij kenden de grillen van het water als geen ander. De zee gaf hun werk en inkomen, maar vroeg daar moed en doorzettingsvermogen voor terug. Wie uitvoer, wist nooit met zekerheid of hij ook weer veilig thuis zou komen.

Minder zichtbaar, maar minstens zo bijzonder, was Emelwerd. Op of nabij de plek waar later Emmeloord zou ontstaan, lag in de middeleeuwen een nederzetting die uiteindelijk door het oprukkende water werd prijsgegeven. De zee nam het land terug. Huizen verdwenen, akkers werden overspoeld en uiteindelijk bleef slechts de herinnering over aan een plaats die ooit had bestaan. Alleen de naam bleef bewaard en zou eeuwen later opnieuw klinken toen het nieuwe hart van de Noordoostpolder werd gesticht: Emmeloord.

Het is een bijzondere gedachte dat een plaats die door het water verdween, uiteindelijk haar naam schonk aan een stad die juist dankzij het verdwijnen van datzelfde water kon ontstaan.

Aan het begin van de twintigste eeuw groeide het besef dat Nederland de strijd met het water niet langer alleen moest voeren, maar ook kon winnen. Ingenieurs en bestuurders durfden te dromen van iets wat voor velen onmogelijk leek: de Zuiderzee afsluiten en delen van de zeebodem droogleggen. Het plan was even ambitieus als gewaagd. Niet alleen zouden duizenden hectares vruchtbare landbouwgrond ontstaan, ook zou het land beter beschermd worden tegen overstromingen.

Met de voltooiing van de Afsluitdijk in 1932 veranderde de geschiedenis voorgoed. De open verbinding met de Noordzee verdween en de Zuiderzee werd langzaam het IJsselmeer. Het water verloor zijn zoute karakter en de zee, die eeuwenlang het landschap had gevormd, veranderde stap voor stap in een binnenmeer.

Toch was dat slechts het begin.

Op 9 september 1942 viel de Noordoostpolder droog. Waar eeuwenlang de golven hadden gerold, lag ineens een uitgestrekte vlakte van natte zeeklei. Wie de foto's uit die eerste jaren bekijkt, ziet een bijna onwerkelijk landschap. Geen bomen die beschutting boden, geen huizen waar licht brandde en geen wegen die ergens naartoe leidden. Alleen een immense leegte waarin wind en stilte de hoofdrol speelden.

Juist die leegte maakte de Noordoostpolder zo uitzonderlijk. Vrijwel nergens in Nederland kreeg de mens de kans om vanaf een blanco begin een compleet nieuw landschap vorm te

geven. Er lag geen eeuwenoud stratenpatroon dat gevolgd moest worden en er waren geen bestaande dorpen waarmee rekening gehouden hoefde te worden. Alles wat hier zou verrijzen, kon zorgvuldig worden bedacht voordat de eerste boom werd geplant of de eerste steen werd gemetseld.

Dat betekende niet dat de natuur verdween; integendeel. De voormalige zeebodem moest eerst tot leven worden gewekt. Sloot na sloot werd gegraven om het overtollige water af te voeren. Wegen verschenen waar nog kort daarvoor schepen hadden gevaren. Jonge bomen werden geplant om de wind te breken en de kale vlakte langzaam een gezicht te geven. Pas daarna konden boerderijen, dorpen en uiteindelijk ook Emmeloord ontstaan.

Wanneer u vandaag door de Koningin Julianastraat wandelt, is het bijna onmogelijk om u die uitgestrekte leegte nog voor te stellen. Toch ligt zij nog altijd verborgen onder iedere stap die u zet. Onder de klinkers, onder de funderingen van de huizen en onder de wortels van de bomen bevindt zich de bodem van de oude Zuiderzee.

Misschien is dat wel de mooiste gedachte om mee verder te wandelen. De Koningin Julianastraat is niet zomaar gebouwd op grond. Zij is gebouwd op geschiedenis.

Op een plek waar eeuwenlang de wind over het water joeg, waar vissers hun netten uitwierpen en waar niemand ooit had kunnen vermoeden dat hier eens een straat zou liggen die zou uitgroeien tot een van de meest herkenbare en geliefde plekken van Emmeloord.

En misschien kijkt u, wanneer u straks weer naar buiten loopt, heel even anders naar de straat. Niet alleen naar de monumentale huizen die haar zo bijzonder maken, maar ook naar de grond waarop zij staan. Want onder die grond schuilt nog altijd het verhaal waarmee alles begon.

Hoofdstuk 2

De geboorte van Emmeloord

"Een nieuwe stad begint niet met huizen, maar met een droom."

Toen de Noordoostpolder op 9 september 1942 droogviel, kwam er veel meer tevoorschijn dan alleen nieuwe landbouwgrond. Er ontstond een leeg landschap waarin nog niets vanzelfsprekend was. Geen dorpen, geen wegen, geen bomen en geen kerktorens. Alleen een uitgestrekte vlakte van jonge zeeklei waarop alles nog bedacht moest worden.

Voor de ontwerpers van de polder was dat een unieke situatie. Vrijwel nergens ter wereld kreeg men de kans om niet alleen een nieuw landschap, maar ook een complete samenleving vanaf de tekentafel vorm te geven. De vraag was niet hoe bestaande dorpen uitgebreid moesten worden, maar hoe mensen hier straks zouden wonen, werken, leven en elkaar ontmoeten.

Daar werd jarenlang over nagedacht.

Want een polder bestaat niet alleen uit vruchtbare akkers. Een polder heeft ook een hart nodig.

Een plaats waar boeren hun inkopen konden doen, waar kinderen naar school gingen, waar kerken mensen samenbrachten, waar ondernemers hun winkels openden en waar bewoners elkaar ontmoetten op de markt of tijdens een wandeling door het centrum.

Zo ontstond het plan voor Emmeloord.

Niet aan de rand van de polder, maar precies in het midden. Een bewuste keuze, zodat iedere inwoner van de Noordoostpolder het centrum binnen redelijke tijd kon bereiken. Vanuit Emmeloord werden de hoofdwegen aangelegd als de spaken van een wiel. Daaromheen kwamen de tien dorpen te liggen: Bant, Creil, Ens, Espel, Kraggenburg, Luttelgeest, Marknesse, Nagele, Ruiten en Tollebeek. Elk dorp kreeg zijn eigen karakter en gemeenschap, maar allemaal waren zij verbonden met hetzelfde middelpunt.

Wie vandaag een kaart van de Noordoostpolder bekijkt, ziet dat oorspronkelijke ontwerp nog altijd terug. Het is verrassend hoe tijdloos het plan is gebleken. Wat ooit op een tekentafel begon, vormt nog steeds de basis van het dagelijks leven in de polder.

Ook binnen Emmeloord werd niets aan het toeval overgelaten.

De brede lanen moesten ruimte en licht geven. Bomen werden geplant om beschutting te bieden tegen de altijd aanwezige polderwind. Plantsoenen zorgden voor rust en maakten dat de jonge plaats al snel een groene uitstraling kreeg. Kerken kregen een prominente plek in het straatbeeld, niet alleen als herkenningspunt, maar ook omdat zij in de eerste jaren een belangrijke rol speelden in het sociale leven van de nieuwe inwoners. Rond het centrum ontstonden winkels, horecazaken en voorzieningen die van Emmeloord niet alleen een praktisch centrum maakten, maar ook een plaats waar mensen zich thuis konden voelen.

Toch miste er nog iets. Een herkenningspunt.

Een gebouw dat vanuit de hele polder zichtbaar zou zijn en dat iedereen onmiddellijk met Emmeloord zou verbinden.

Dat herkenningspunt kwam er in 1959. Midden in het centrum verrees de Poldertoren.

Met zijn bijna vijftien meter hoogte steekt hij nog altijd boven de daken van Emmeloord uit. Al van grote afstand kondigt hij aan dat het centrum van de Noordoostpolder in zicht komt. Voor veel inwoners is de toren veel meer dan een markant gebouw. Hij is een oriëntatiepunt, een baken en voor velen zelfs een gevoel van thuiskomen. Waar je ook bevindt in de polder, vroeg of laat verschijnt de toren aan de horizon. En op dat moment weet je precies waar je bent.

Ook voor ons heeft de Poldertoren een bijzondere betekenis.

Vanaf onze woning is de toren nooit ver weg. Op nog geen honderd meter van de Koningin Julianastraat bepaalt hij al decennialang het silhouet van Emmeloord. Ieder uur klinkt het carillon over de binnenstad. Het zijn klanken die ongemerkt onderdeel worden van het dagelijks leven. Soms hoor je ze bewust, soms verdwijnen ze naar de achtergrond. Maar ze zijn er altijd, als een rustige herinnering dat het hart van de Noordoostpolder letterlijk om de hoek ligt.

Misschien is dat wel één van de redenen waarom wij ons zo verbonden voelen met deze plek.

Wij wonen niet alleen in een monumentale straat, maar ook op een steenworp afstand van het kloppende hart van de polder. Binnen enkele minuten wandel je van de rust van de Koningin Julianastraat naar de levendigheid van het centrum. Die combinatie maakt deze omgeving uniek. Het voelt stedelijk zonder grootstedelijk te zijn; levendig zonder onrustig te worden.

Wanneer je vandaag door Emmeloord loopt, is het bijna niet meer voor te stellen dat de stad nog geen eeuw geleden helemaal niet bestond. De bomen zijn volwassen geworden, de gevels hebben hun eigen karakter gekregen en de straten voelen alsof zij hier altijd al hebben gelegen. Misschien is dat wel het grootste compliment dat de stedenbouwkundigen konden krijgen. Hun ontwerp voelt niet ontworpen, maar vanzelfsprekend.

Dat is de kracht van een goed plan. Je ziet het nauwelijks, maar je ervaart het iedere dag.

En juist daarom is Emmeloord veel meer geworden dan het centrum van de Noordoostpolder. Het is een plaats waar geschiedenis, visie en dagelijks leven naadloos in elkaar zijn overgegaan. Een stad die niet langzaam groeide, maar met zorg werd bedacht en vervolgens met liefde werd opgebouwd.

Midden in dat nieuwe Emmeloord was ruimte gereserveerd voor een straat die anders mocht zijn dan alle andere.

Een straat waarin niet alleen gewoond zou worden, maar waarin architectuur, vakmanschap en schoonheid een vanzelfsprekende plaats kregen. Een straat die aanvankelijk zelfs een andere naam zou dragen.

Daarover gaat het volgende hoofdstuk.

Hoofdstuk 3

De straat die eigenlijk Goudenregenstraat zou heten

"Soms vertelt een straatnaam meer over de geschiedenis dan een monument."

Wie vandaag door de Koningin Julianastraat wandelt, zal zich waarschijnlijk nooit afvragen waarom deze straat zo heet. De naam klinkt vanzelfsprekend. Alsof hij er altijd is geweest.

Toch is dat niet zo.

Sterker nog, de straat had bijna een heel andere naam gekregen.

Toen de eerste plannen voor deze nieuwe woonstraat werden gemaakt, stond op de tekeningen niet **Koningin Julianastraat**, maar **Goudenregenstraat**. Dat paste uitstekend binnen de gedachte achter de jonge polder. In de eerste uitbreidingen van Emmeloord kregen veel straten namen die verwezen naar bomen, struiken en planten. Het nieuwe land moest niet alleen functioneel zijn, maar ook groen en vriendelijk ogen. Een naam als Goudenregenstraat sloot daar naadloos bij aan.

Maar de geschiedenis besloot anders.

Op 6 september 1948 deed koningin Wilhelmina afstand van de troon. Na een regeerperiode van bijna vijftig jaar droeg zij het koningschap over aan haar dochter Juliana. Voor Nederland betekende dat veel meer dan een wisseling van staatshoofd. Het land was nog volop bezig met de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog. Overal werd gebouwd aan nieuwe woningen, nieuwe scholen, nieuwe bedrijven en vooral aan nieuw vertrouwen in de toekomst. De troonswisseling werd daarom door velen ervaren als het begin van een nieuw hoofdstuk.

Ook in de jonge Noordoostpolder wilde men dat bijzondere moment markeren.

De geplande Goudenregenstraat kreeg een nieuwe naam: **Koningin Julianastraat**.

Het lijkt misschien een kleine wijziging op een plattegrond, maar achter die beslissing schuilt een mooi verhaal. De straat werd vernoemd naar een koningin die bekendstond om haar betrokkenheid bij gewone mensen. Juliana hield van eenvoud, had oog voor de samenleving en voelde zich sterk verbonden met de wederopbouw van Nederland. Dat maakte haar naam bijzonder passend voor een straat die ontstond in een gebied waar letterlijk een nieuwe toekomst werd opgebouwd.

Wie zich probeert voor te stellen hoe de straat er destijds uitzag, ziet een heel ander beeld dan vandaag. De jonge bomen waren nog klein, de tuinen moesten nog groeien en rondom Emmeloord was de open polder overal zichtbaar. Waar nu volwassen groen het straatbeeld bepaalt, keek men destijds uit over een landschap dat nog volop in ontwikkeling was.

Toch straalde de straat vanaf het eerste begin iets bijzonders uit.

De woningen waren niet bedoeld als standaardhuizen die zo snel mogelijk gebouwd moesten worden. Juist in deze straat werd gekozen voor architectuur met allure. De huizen kregen hoge kappen, zorgvuldig gemetselde gevels en een rijke detaillering die in de jonge polder uitzonderlijk was. Daarmee kreeg de Koningin Julianastraat een uitstraling die aansloot bij haar nieuwe naam.

Misschien was dat geen toeval.

Wie een straat vernoemt naar de nieuwe koningin, kiest niet voor het gewone. Dan mag de bebouwing ook iets bijzonders zijn.

Ruim driekwart eeuw later is dat nog altijd zichtbaar.

De naam Koningin Julianastraat is voor inwoners van Emmeloord veel meer geworden dan een straatnaam. Zij roept direct een beeld op van de karakteristieke monumentale woningen, de hoge gevels en de bijzondere architectuur. Vraag een willekeurige Emmeloorder waar de Koningin Julianastraat ligt en vrijwel iedereen weet het onmiddellijk. De straat heeft in de loop der jaren een eigen identiteit gekregen en behoort inmiddels tot de bekendste en meest herkenbare straten van de Noordoostpolder.

Wij vinden het mooi om soms even stil te staan bij die oorspronkelijke naam.

Niet omdat Goudenregenstraat geen fraaie naam zou zijn geweest, maar omdat zij ons eraan herinnert dat geschiedenis vaak wordt bepaald door gebeurtenissen die op het eerste gezicht klein lijken. Een besluit op een gemeentelijke tekening, een troonswisseling in Den Haag en een jonge straat in een nieuwe polder kwamen samen in de naam die de straat vandaag nog altijd draagt.

Misschien maakt juist dat geschiedenis zo boeiend.

Het zijn niet alleen de grote gebeurtenissen die een plek vormen, maar ook de kleine keuzes die onderweg worden gemaakt.

Wanneer u straks verder wandelt, kijk dan eens naar het straatnaambord. Daar staat veel meer dan alleen de naam van een straat.

Het is een stille herinnering aan een periode waarin Nederland opnieuw begon en waarin ook de Noordoostpolder vol vertrouwen naar de toekomst keek.

Hoofdstuk 4

Een meesterwerk in baksteen

Sommige dingen zie je pas wanneer iemand anders je leert kijken.

Dat geldt voor schilderijen, voor landschappen en voor muziek, maar misschien nog wel het meest voor gebouwen. Je kunt jarenlang door een straat lopen zonder werkelijk te zien hoe zij is opgebouwd. Je ziet huizen, ramen, deuren en daken, maar niet de aandacht waarmee ze zijn ontworpen, de hand van de maker of de gedachte die achter iedere lijn verborgen ligt.

Zo was het voor mij lange tijd ook met de Koningin Julianastraat.

Ik wist natuurlijk dat het een mooie straat was. Dat wist eigenlijk iedereen in Emmeloord. De huizen waren groter en statiger dan veel andere woningen in de jonge polder, de bomen gaven de straat een rustige uitstraling en de verschillende gevels vormden samen een herkenbaar geheel. Toch bleef mijn blik aanvankelijk vooral hangen bij het totaalbeeld. Ik zag een fraaie straat, maar nog niet waarom zij zo bijzonder was.

Het was mijn vader die mij leerde verder te kijken.

Hij had zijn opleiding genoten aan de Technische Universiteit in Delft. Hij was technisch ingenieur en zeker geen bouwkundige, zoals hij zelf waarschijnlijk onmiddellijk zou hebben benadrukt. Toch bezat hij een groot gevoel voor historie, ambacht en vakmanschap. Hij kon oprecht genieten van iets dat goed was bedacht en met aandacht was gemaakt. Of het nu een machine, een meubelstuk of een huis was, hij wilde begrijpen hoe het in elkaar zat en waarom iemand het juist zo had ontworpen.

Wanneer mijn vader bij ons op bezoek kwam, ging hij graag in de tuin zitten. Niet alleen voor een kop koffie of om van de rust te genieten, maar ook om naar het huis te kijken. Hij kon daar lange tijd zitten, soms bijna zonder iets te zeggen, terwijl zijn blik over de gevel dwaalde.

Dan wees hij ineens op het metselwerk.

Op de manier waarop de stenen boven een raam waren geplaatst, op een lijn in de gevel of op de overgang tussen het woonhuis en een ander deel van het gebouw. Hij bekeek hoe de woning was opgebouwd, hoe de verschillende vormen elkaar ondersteunden en hoe zorgvuldig de verhoudingen waren gekozen.

Waar ik tot dat moment vooral een muur zag, zag hij het werk van mensen. Hij zag degene die het huis had getekend, degene die de stenen had uitgezocht en de metselaar die ze één voor één op hun plaats had gelegd. Hij zag niet alleen het eindresultaat, maar ook het nadenken en het vakmanschap dat eraan vooraf waren gegaan.

Dat intrigeerde mij.

Aanvankelijk keek ik vooral omdat hij keek. Ik probeerde te ontdekken wat hem zo lang kon boeien. Wat viel er immers urenlang te bekijken aan een gevel die iedere dag hetzelfde bleef?

Maar juist daarin vergiste ik mij.

Een goede gevel blijft namelijk niet hetzelfde. Het licht verandert, schaduwen verschuiven en details die op het ene moment nauwelijks zichtbaar zijn, treden even later ineens naar voren. Wat op afstand een vlakke muur lijkt, blijkt van dichtbij een verzameling lijnen, patronen en kleine beslissingen te zijn. Iedere steen draagt bij aan het geheel, zonder zelf nadrukkelijk om aandacht te vragen.

Langzaam begon ik te begrijpen wat mijn vader zag.

Niet doordat hij mij een technische uitleg gaf, maar doordat hij mij wees op dingen waar ik eerder aan voorbij was gegaan. Soms was één opmerking genoeg. Een bijzondere vorm in een gevel, een schoorsteen die niet zomaar boven op het dak was gezet of een raam dat precies op de juiste plaats zat om de verhoudingen van het huis in balans te brengen.

Vanaf dat moment veranderde ook mijn blik op de straat.

Wanneer ik door de Koningin Julianastraat liep, zag ik niet langer alleen een rij monumentale woningen. Ik begon overeenkomsten te herkennen en tegelijk de verschillen te zien. De huizen hoorden onmiskenbaar bij elkaar, maar geen woning was een eenvoudige herhaling van de vorige. Het was alsof iedere woning binnen dezelfde familie haar eigen karakter had gekregen.

De ene gevel oogt voornaam en gesloten, terwijl een andere juist vriendelijk naar voren komt. Hier trekt een erker de aandacht, daar een bijzondere entree, een markante schoorsteen of een verrassende vorm in het dak. Soms zit het verschil in iets kleins: een raam dat iets

hoger is geplaatst, een subtiele verspringing in het metselwerk of een muur die de overgang van huis naar tuin markeert. Niets schreeuwt om aandacht, maar alles is met aandacht gemaakt.

Dat is misschien wel de grootste kracht van de straat. Haar schoonheid wordt niet bepaald door overdaad. Er zijn geen uitbundige versieringen nodig om indruk te maken. De huizen ontleen hun waardigheid aan hun verhoudingen, hun materialen en het stille vakmanschap dat overal aanwezig is.

Wie snel door de straat rijdt, ziet vooral mooie huizen. Wie erdoorheen wandelt, ontdekt een samenhangend verhaal.

De woningen zijn gebouwd in een tijd waarin een huis meer moest zijn dan een beschutte plek om te wonen. Het moest degelijkheid uitstralen, passen binnen zijn omgeving en vele generaties kunnen overleven. Dat zie je terug in de stevige gevels, de hoge daken en de rustige, bijna vanzelfsprekende plaats die ieder huis in de straat inneemt. Baksteen vormt daarin de verbindende taal.

In Nederland zijn we zo vertrouwd met baksteen dat we bijna vergeten hoe veelzijdig het materiaal is. Een steen lijkt eenvoudig en onveranderlijk, maar in de handen van een goede ontwerper en een vakbekwame metselaar kan hij vrijwel alles worden. Hij kan een gevel streng maken of juist vriendelijk, een raam benadrukken, een hoek verzachten of een huis meer hoogte geven.

In de Koningin Julianastraat is baksteen niet alleen gebruikt om muren op te trekken. Er is mee getekend. Dat is wat mijn vader waarschijnlijk al die tijd zag wanneer hij bij ons in de tuin zat.

Hij keek naar ritme en herhaling, naar de manier waarop horizontale en verticale lijnen elkaar afwisselden en naar de kleine nuances die een groot verschil maakten. Hij kon bewondering hebben voor een oplossing die de meeste mensen nooit bewust zouden opmerken, maar die wel bepaalde waarom een gebouw prettig aanvoelde.

Zijn belangstelling werkte aanstekelijk.

Hoe meer hij aanwees, hoe meer ik zelf begon te ontdekken. En hoe meer ik ontdekte, hoe onbegrijpelijker het werd dat ik er vroeger zo gemakkelijk aan voorbij was gelopen.

Die ervaring herhaalt zich nog steeds.

Wanneer Claire en ik door de straat wandelen, zien we soms ineens een detail dat ons niet eerder was opgevallen. We blijven dan even staan, kijken omhoog of lopen een paar stappen terug. Soms is het iets aan een dakrand, soms een bijzondere aansluiting tussen twee delen van een woning en soms slechts de manier waarop het zonlicht over een gemetselde muur valt.

De straat geeft haar schoonheid niet in één keer prijs. Je moet haar de tijd geven.

Misschien is dat ook de reden waarom mijn vader zo lang naar ons huis kon kijken. Niet omdat hij probeerde een technisch raadsel op te lossen, maar omdat hij genoot van de zorg waarmee het was gemaakt. Voor hem vertelde het metselwerk iets over een tijd waarin ontwerpers en bouwers nog nadrukkelijk hun handtekening achterlieten in het werk, zonder hun naam op de gevel te hoeven zetten.

Dat gevoel is in de hele Koningin Julianastraat terug te vinden.

De huizen laten zien dat functionaliteit en schoonheid elkaar niet hoeven uit te sluiten. Zij zijn stevig en praktisch gebouwd, maar hebben tegelijk iets menselijks. De gevels zijn zorgvuldig, zonder afstandelijk te worden. De woningen hebben allure, maar voelen niet als paleizen. Ze zijn bijzonder, terwijl ze toch onderdeel blijven van één rustige woonstraat.

Dat evenwicht maakt de straat zo aangenaam.

Geen enkel huis probeert het andere te overtreffen. De woningen versterken elkaar juist. Een gevel krijgt meer betekenis doordat ernaast een andere staat. Een daklijn wordt mooier doordat zij verderop in een iets andere vorm terugkomt. De schoorstenen, ramen, erkers en tuinmuren vormen samen een ritme dat je pas werkelijk ontdekt wanneer je langzaam loopt.

Juist daarom is wandelen door deze straat zo anders dan erdoorheen rijden. Een auto brengt je van het ene uiteinde naar het andere. Een wandeling brengt je steeds dichterbij het verhaal.

Je ziet dan hoe de huizen reageren op hun plaats in de straat. Een hoekwoning vraagt om een andere oplossing dan een huis in het midden van een rij. Een voortuin vormt niet alleen een afstand tussen woning en trottoir, maar ook een overgang tussen het openbare en het persoonlijke. Een muur is niet zomaar een erfafscheiding, maar onderdeel van het ontwerp.

En telkens wanneer ik dergelijke details zie, moet ik aan mijn vader denken.

Aan hoe hij daar zat, in onze tuin, met zijn blik op het huis. Aan zijn rustige verwondering en aan de manier waarop hij zonder grote woorden duidelijk maakte dat vakmanschap aandacht verdient. Hij heeft mij geleerd dat kijken iets anders is dan zien.

Zien gebeurt vanzelf. Kijken vraagt dat je stilstaat, vragen stelt en bereid bent om iets langer bij een detail te blijven dan strikt noodzakelijk is. Pas dan ontdek je hoeveel gedachten, keuzes en handen er verborgen zitten in iets wat op het eerste gezicht eenvoudig lijkt.

Misschien is dat uiteindelijk ook wat de Koningin Julianastraat van haar bezoekers vraagt.

Loop niet te snel.

Kijk niet alleen naar de huizen als geheel, maar ook naar de manier waarop zij zijn gemaakt. Kijk naar het metselwerk, naar de vormen van de daken en naar de kleine verschillen tussen woningen die op het eerste gezicht zo sterk op elkaar lijken. Probeer niet alle bouwkundige termen te onthouden en zoek niet naar ingewikkelde verklaringen.

Laat de straat eenvoudigweg haar verhaal vertellen.

Want wanneer je eenmaal met andere ogen hebt leren kijken, wordt een gevel meer dan een gevel. Dan zie je niet alleen steen, hout en glas, maar ook aandacht, trots en vakmanschap. Je ziet hoe een jonge polder zichzelf een waardige straat schonk en hoe ontwerpers en bouwers iets hebben gemaakt dat vele tientallen jaren later nog altijd mensen kan laten stilstaan.

Dat is wat mijn vader mij heeft aangewakkerd.

Hij leerde mij niet hoe ik een huis moest bouwen. Hij leerde mij waarom een goed gebouwde huis het verdient om bekeken te worden.

Sindsdien loop ik anders door de Koningin Julianastraat.

Niet meer alleen als bewoner, maar ook als iemand die telkens opnieuw probeert te ontdekken wat de makers ons hebben nagelaten. En nog altijd gebeurt het dat ik tijdens zo'n wandeling iets zie wat mij nooit eerder was opgevallen.

Dan blijf ik even staan. Ik kijk nog eens goed. En in gedachten zit mijn vader weer bij ons in de tuin, urenlang turend naar het metselwerk, alsof iedere steen hem iets te vertellen had.

Hoofdstuk 5

De architectuurwandeling

Wie de Koningin Julianastraat werkelijk wil leren kennen, moet haar niet vanuit de auto bekijken.

Een auto is hier eigenlijk te snel. Voor je goed en wel hebt gezien hoe een raam in de gevel ligt of hoe een schoorsteen boven het dak uitkomt, ben je alweer bij het volgende huis. Deze straat vraagt om een ander tempo. Om wandelen, af en toe stilstaan en soms zelfs een paar passen teruglopen omdat je pas iets ontdekte toen je er al voorbij was.

Laten we daarom samen beginnen bij huisnummer 1.

Neem vooral geen haast. We hoeven nergens op tijd te zijn. Het doel van deze wandeling is niet dat we aan het einde alle bouwkundige termen kennen. Het doel is dat we onderweg iets gaan zien wat ons bij aanvang nog niet was opgevallen.

Dat is tenslotte ook wat mij zelf ooit overkwam.

Waar ik vroeger vooral een rij mooie woningen zag, zie ik nu een geheel waarin vrijwel ieder detail een functie heeft. De huizen vertellen hun verhaal niet luid. Ze vragen geen aandacht met uitbundige versieringen of grootse gebaren. Ze wachten rustig tot iemand bereid is goed te kijken.

En precies dat gaan we doen.

Het begin van de wandeling

Bij nummer 1 staan we meteen voor een belangrijk onderdeel van het verhaal. Dit is niet alleen het eerste huis van onze wandeling, maar ook het begin van de eerste rij van zes woningen. De huizen met de nummers 1 tot en met 11 werden in 1947 en 1948 gebouwd als middenstandswoningen. Zij maakten deel uit van een groter, zorgvuldig ontworpen geheel van twee vrijwel identieke rijen woningen.

Maar voordat we naar de afzonderlijke details kijken, is het goed om eerst wat afstand te nemen.

Ga eens aan de overzijde van de straat staan en laat je blik langzaam van links naar rechts gaan. Dan zie je dat de woningen niet als twaalf losse huizen zijn ontworpen. Ze vormen samen een compositie. De daken, schoorstenen, balkons, garages en gevels reageren voortdurend op elkaar.

De straat is opgebouwd uit herhaling, maar nergens wordt die herhaling eentonig.

De woningen zijn om en om gespiegeld. Daardoor verschuiven voordeuren, ramen en balkons telkens van plaats. Het ritme blijft herkenbaar, maar het beeld verandert bij iedere woning een beetje. Alsof dezelfde melodie steeds opnieuw wordt gespeeld, maar iedere keer met een kleine variatie.

Dat is het eerste waarop ik je wil wijzen: kijk niet alleen naar ieder huis afzonderlijk, maar ook naar wat er tussen de huizen gebeurt.

Nummer 1 — het huis op de hoek

Bij nummer 1 zien we meteen hoe belangrijk een hoekwoning is voor het straatbeeld. Een woning aan het begin van een rij heeft meer te doen dan een huis dat tussen twee burens staat. Zij moet niet alleen naar voren kijken, maar ook de zijkant van het geheel afsluiten.

Loop daarom niet meteen door naar nummer 3, maar kijk eerst naar de kopgevel.

De gevel eindigt niet abrupt. Het metselwerk loopt zorgvuldig naar de dakrand toe en vormt daar schuine patronen. Deze gemetselde afwerking wordt in de officiële beschrijving aangeduid als vlechtingen. Het woord hoeven we niet te onthouden; het beeld wel. De stenen lijken de lijn van het dak te volgen en houden de gevel als het ware bij elkaar.

Kijk ook naar de tuinmuur.

Die vormt niet simpelweg een scheiding tussen privé en openbaar terrein. De muur hoort zichtbaar bij de woning. De gebruikte steen, de afwerking en de wijze waarop hij van het huis wegloopt, maken hem tot een verlengstuk van het ontwerp. Bij nummer 1 buigt een deel van de oorspronkelijke tuinmuur zelfs van de woning af. Achter het huis stond bovendien een vrijstaande garage die qua materiaal en detaillering aansloot bij het woonhuis.

Hier zien we al een belangrijk kenmerk van de hele straat: ontwerpers hielden niet op bij de voordeur. Ook garages, tuinmuren en overgangen naar de tuin maakten deel uit van het totaalbeeld.

Kijk daarna omhoog naar de schoorstenen.

Ze zijn stevig gemetseld en worden naar boven toe iets breder. Dat lijkt misschien een klein detail, maar juist daardoor krijgen zij gewicht. Ze lijken niet toevallig op het dak te zijn gezet, maar groeien er als het ware uit omhoog.

Ooit waren deze schoorstenen natuurlijk nodig voor de verwarming van de huizen. Tegenwoordig kijken we er vooral naar als beeldbepalende onderdelen. Zonder deze gemetselde vormen zou de daklijn veel vlakker en armer ogen.

Nummers 1 tot en met 7 — vier huizen met een balkon

Wanneer we langzaam verderlopen, zien we dat de eerste vier woningen — de nummers 1, 3, 5 en 7 — duidelijk familie van elkaar zijn.

Ze hebben allemaal een verdieping en een zadeldak met donkere, grijze dakpannen. Aan de voorzijde bevinden zich ondiepe uitbouwen die bijna als kleine erkers uit de gevel naar voren komen. Daarboven liggen de balkons. De balkons rusten op betonnen platen en werden oorspronkelijk voorzien van ijzeren balustrades.

Blijf eens staan waar je twee woningen tegelijk kunt zien.

Dan merk je hoe slim het spiegelen werkt. Wat bij de ene woning links zit, keert bij de volgende rechts terug. Daardoor ontstaat symmetrie zonder dat de hele rij streng of star wordt.

De betonnen omlijstingen rond ramen en deuren vallen misschien niet meteen op. Toch zijn ze belangrijk. Het lichte beton vormt een rustig contrast met de donkere baksteen en tekent de openingen scherp af. De gevel lijkt daardoor niet zwaar, hoewel hij grotendeels uit steen bestaat.

Wie alleen naar de kleur van de baksteen kijkt, mist dus de helft van het verhaal. Het zijn juist de combinaties die het beeld bepalen: baksteen naast beton, donkere pannen boven lichte raamomlijstingen, en rechte gevels naast de subtiele diepte van erkers en balkons.

Nummer 3 — een blik op het oorspronkelijke ritme

Bij nummer 3 is het de moeite waard om nog even naar het balkon te kijken.

In de oorspronkelijke opzet kwam een deur uit op het balkon, met aan weerszijden ramen. In de monumentenbeschrijving wordt nummer 3 genoemd als een plek waar deze oorspronkelijke verdeling nog herkenbaar is.

Dat detail laat zien hoe de gevel ooit als één geheel werd ontworpen.

De erker beneden, het balkon erboven en de opening op de verdieping vormen samen een verticale lijn. Van de grond tot aan de dakrand wordt je oog als vanzelf omhoog geleid.

Loop eens enkele meters achteruit en kijk opnieuw.

Van dichtbij zie je onderdelen. Van een afstand zie je samenhang.

Het is een eenvoudige oefening die we tijdens deze wandeling vaker zullen doen. Een monument laat zich namelijk niet vanaf één plek begrijpen. Soms moet je dichtbij komen om het metselwerk te zien en daarna afstand nemen om te ontdekken waarom dat detail daar zit.

Nummer 5 — de kracht van herhaling

Bij nummer 5 hoeven we niet op zoek naar één spectaculair kenmerk. Juist hier kunnen we zien hoe belangrijk herhaling voor de straat is.

Dezelfde basiselementen keren terug: de voordeur, de vensters, het balkon, het dak en de schoorstenen. Toch voelt nummer 5 niet als een kopie.

Dat komt gedeeltelijk door de spiegeling, maar ook door het leven dat zich in de loop der jaren aan de huizen heeft toegevoegd. Bewoners hebben ramen, deuren, kleuren en tuinen aangepast. Sommige veranderingen zijn klein gebleven, andere zijn duidelijker zichtbaar.

De basis is echter zo sterk dat de woningen hun onderlinge verwantschap hebben behouden.

Dat is misschien een van de grootste kwaliteiten van een goed ontwerp. Het kan veranderingen verdragen zonder zijn identiteit direct te verliezen. Een huis mag meegroeien met de tijd, zolang de oorspronkelijke gedachte herkenbaar blijft.

Kijk bij nummer 5 daarom niet alleen naar wat hetzelfde is als bij de burenen. Zoek juist naar de kleine verschillen. Vanaf het moment dat je die ziet, wordt de rij levendig.

Nummer 7 — waar veel bewaard bleef

Bij nummer 7 moeten we iets langer stilstaan.

Volgens de officiële monumentenbeschrijving behoort het gedeelte rond de nummers 7 tot en met 11 tot het best bewaard gebleven deel van deze eerste rij. Nummer 7 laat nog verschillende kenmerken van de oorspronkelijke uitvoering zien, waaronder oude raamvormen en veel van de oorspronkelijke detaillering.

Kijk eerst naar het smalle venster op de verdieping.

De oorspronkelijke woningen hadden stalen kruisramen. Die fijne verdeling gaf de gevel een andere uitstraling dan veel moderne ramen. Het staal maakte slankere profielen mogelijk, waardoor het glas en de verdeling sterker spraken.

Kijk vervolgens naar de overgang tussen nummer 7 en het garageblok.

Daar verandert het ritme van de straat. De gevels van de woningen worden tijdelijk lager en maken plaats voor drie garages. Toch voelt dat niet als een gat in de rij. Het garageblok is zo ontworpen dat het de twee delen juist met elkaar verbindt.

Het dak is lager, maar sluit aan bij de vormen van de woningen. Kleine dakkapellen steken uit het dakvlak en de gevel wordt op een vergelijkbare wijze beëindigd. Daardoor zijn de garages ondergeschikt, zonder onbelangrijk te worden.

Dit is een mooi moment om te beseffen dat bescheiden bouwdelen vaak veel invloed hebben op een straat.

Een verkeerd ontworpen garage kan een gevelrij breken. Hier doet het garageblok precies het tegenovergestelde: het zorgt voor rust, afwisseling en verbinding.

De garages — meer dan ruimte voor een auto

De drie oorspronkelijke garageopeningen tussen de nummers 7 en 9 kregen korfboogvormige deuren. De bovenkant van zo'n opening is niet recht en ook niet volledig rond, maar vormt een brede, zachte boog. Bij het begin van de bogen zijn lichte betonnen aanzetstenen aangebracht. Aan weerszijden bevinden zich kleine getoogde vensters.

Ook hier hoeft je de termen niet te onthouden. Kijk eenvoudig naar het effect. De ronde lijnen van de deuren verzachten de verder vrij rechte architectuur. Het garageblok wordt daardoor

geen zakelijke verzameling openingen, maar een eigen gebouwtje met een vriendelijk gezicht.

Zelfs een plek die puur praktisch had kunnen zijn, kreeg aandacht. Dat zegt veel over de manier waarop deze straat is ontworpen.

Nummers 9 en 11 — vertrouwd, maar anders

Na het garageblok komen we bij de nummers 9 en 11.

Op het eerste gezicht sluiten deze woningen naadloos aan bij de eerste vier. Dezelfde baksteen, vergelijkbare daken en dezelfde rustige verhoudingen keren terug. Toch ontbreekt hier iets wat we bij de nummers 1 tot en met 7 steeds zagen: de balkons.

Daardoor krijgen de nummers 9 en 11 een iets soberder en rustiger gevelbeeld.

Kijk eens hoe groot het verschil is dat één bouwonderdeel kan maken. De gevels zijn niet volledig anders ontworpen, maar doordat het balkon ontbreekt, oogt het woonpaar steviger en meer gesloten.

Boven de vensters zaten oorspronkelijk stalen ramen met een verdeling in zeven ruiten. Bij nummer 9 bleef volgens de monumentenbeschrijving ook een oorspronkelijk stalen raam boven de deur bewaard. Nummer 11 bezit nog een oorspronkelijke deur.

Hier leren we opnieuw dat ouderdom niet alleen zichtbaar is in grote vormen. Soms zit de geschiedenis in een deur, een raamprofiel of een klein stukje glas.

Nummer 11 — het einde van de eerste rij

Bij nummer 11 bereiken we het einde van het eerste ensemble. Neem hier opnieuw wat afstand, want de kopgevel verdient aandacht. De gevel loopt uit in een zogenoemde tuitgevel. Hoog in het metselwerk bevindt zich een klein venster. De schuine zijden zijn afgewerkt met de gemetselde vlechtingen die we eerder bij nummer 1 zagen.

Naast de woning ligt een lagere uitbouw. Van daaruit loopt een gemetselde tuinmuur verder. De muur wordt op enkele plaatsen verstevigd door iets naar voren springende verticale delen en aan de bovenzijde afgesloten met een uitstekende laag stenen.

Maar waarschijnlijk vallen vooral de bollen op. Boven op de muur staan gemetselde of stenen bekroningen die het geheel bijna iets statigs geven. Ze zijn niet noodzakelijk om de muur overeind te houden. Hun functie is schoonheid. Ze sluiten een lijn af en markeren de overgang tussen woning, tuin en straat.

Het is zo'n detail waar je misschien jarenlang aan voorbij kunt lopen.

Tot iemand erop wijst. Vanaf dat moment zie je het iedere keer. De ruimte tussen de twee woningrijen

Tussen nummer 11 en nummer 13 verandert het beeld.

Dit is een goed moment om niet meteen verder te lopen, maar even om te kijken. Achter ons ligt de eerste rij van zes woningen. Voor ons begint een tweede rij, vrijwel gelijk aan de eerste, maar niet volledig identiek.

De twee ensembles werden bewust in elkaars verlengde geplaatst. Samen vormen zij één monumentaal complex van twaalf woningen, ontworpen en gebouwd in opdracht van de Directie van de Wieringermeer, afdeling Noordoostpolderwerken. De Bouwkundige Afdeling van deze dienst was verantwoordelijk voor ontwerp en constructie.

De straat stond toen nog aan het begin van haar geschiedenis. Emmeloord was jong, de polder nauwelijks ingericht, maar hier werd al nagedacht over samenhang, schoonheid en duurzaamheid.

Dat besef maakt de wandeling bijzonder. We kijken niet naar huizen die later toevallig monumentaal zijn geworden. We kijken naar een vroeg hoofdstuk uit de opbouw van Emmeloord, vastgelegd in baksteen.

Nummer 13 — een nieuw begin in spiegelbeeld

Bij nummer 13 begint de tweede rij van zes woningen.

Wie vanaf hier terugkijkt naar nummer 11, ziet hoe beide hoekwoningen op elkaar reageren. Ze vormen ieder de afsluiting van een rij, maar tegelijk ook de overgang naar het volgende deel.

Nummer 13 is in opzet het spiegelbeeld van de hoekwoningen aan de andere uiteinden. Ook hier zijn de kopgevel, tuinmuur en oorspronkelijke vrijstaande garage onderdeel van hetzelfde ontwerp.

Loop een stukje langs de zijkant en kijk hoe de gevel naar het dak toewerkt.

Dezelfde gemetselde patronen keren terug. De architectuur gebruikt herhaling om samenhang te creëren, maar door de spiegeling verandert telkens de richting. Wat aan het ene uiteinde van de straat naar links wijst, wijst hier naar rechts.

Dit is geen rij huizen die eenvoudigweg achter elkaar is gezet. Het is een zorgvuldig geordend ensemble.

Nummers 13 tot en met 19 — de tweede reeks balkons

Ook de nummers 13, 15, 17 en 19 hebben balkons. Net als bij de eerste rij bevinden zij zich boven de ondiepe erkers. De betonnen platen, ijzeren balustrades en geprofileerde vensteromlijstingen zorgen opnieuw voor die kenmerkende gelaagdheid in de gevel.

Kijk niet alleen naar het balkon zelf, maar naar de schaduw eronder.

Op zonnige dagen tekent de vooruitstekende plaat een horizontale lijn over de gevel. De erker beneden zorgt juist voor verticale accenten. Zo ontstaat met relatief eenvoudige middelen een gevel die voortdurend verandert met het licht.

Bovenaan eindigt het metselwerk in een decoratieve rand, vlak onder de betonnen goot. Je zou er gemakkelijk overheen kijken, omdat het zo hoog zit en niet uitbundig is uitgevoerd.

Maar juist daar zit de verfijning.

De gevel houdt niet zomaar op. Hij wordt zorgvuldig afgesloten.

Nummer 15 — een oorspronkelijke voordeur

Bij nummer 15 vinden we een van de details die ons dicht bij het oorspronkelijke straatbeeld brengen.

De voordeur wordt in de monumentenbeschrijving genoemd als nog oorspronkelijk. Zij bevat een klein kruisraam en staat onder een trapeziumvormig bovenlicht met glas-in-lood. Rondom de ingang ligt een geprofileerde omlijsting. Ook het smalle stalen venster op de verdieping boven de deur bleef hier behouden.

Ga eens recht voor de woning staan en kijk hoe de entree is opgebouwd.

De deur is niet zomaar een opening in de muur. Het bovenlicht, het glas, de omlijsting en het stoepje maken samen duidelijk: hier ga je van de openbare straat naar het huis. De ingang heeft waardigheid, zonder overdreven plechtig te worden. Het glas-in-lood is daarbij een klein maar betekenisvol detail. Overdag brengt het gefilterd licht naar binnen. Van buiten geeft het kleur en verfijning aan een verder rustige bakstenen gevel.

Dit soort elementen werden niet toegevoegd om indruk te maken op voorbijgangers. Ze waren bedoeld om het dagelijks leven mooier te maken. Misschien is dat wel de meest menselijke vorm van architectuur.

Nummer 17 — een kleine afwijking met groot effect

Bij nummer 17 is het interessant om eerst omhoog te kijken. Boven deze woning bevindt zich een bredere dakkapel met een dubbel dakje. Deze wijkt af van de vier kleinere, vrijwel identieke houten dakkapellen die elders in de rij voorkomen. Ook enkele oorspronkelijke stalen ramen bleven hier herkenbaar.

Juist doordat het grootste deel van de straat zo zorgvuldig is geordend, valt een afwijking meteen op.

Maar zij verstoort het geheel niet. Integendeel, zij geeft nummer 17 een eigen gezicht. De bredere dakkapel maakt het dak levendiger en doorbreekt kort het vaste ritme. Het is alsof

de ontwerper binnen een zorgvuldig geschreven muziekstuk even ruimte liet voor een eigen stem.

Kijk daarna naar de ramen. Oorspronkelijke stalen ramen hebben vaak een fijnere verdeling dan modernere kozijnen. De smalle lijnen geven de gevel een zekere lichtheid. Ze laten zien hoe belangrijk de maat en de verhouding van een raam zijn voor de uitstraling van een woning.

Vervang je zo'n raam door een andere indeling, dan blijft het gat in de muur even groot, maar verandert toch het hele gezicht.

Nummer 19 — het einde van het balkonritme

Bij nummer 19 zien we het laatste balkon van deze tweede reeks.

Blijf hier staan en kijk terug naar de nummers 13, 15 en 17. De herhaling wordt nu goed zichtbaar. Vier balkons, vier erkers en een rij schoorstenen boven de daken vormen samen een ritme.

De woningen hebben ieder hun eigen leven en zijn in de loop der jaren veranderd, maar de oorspronkelijke ordening blijft leesbaar.

Dat woord past goed bij deze straat: leesbaar.

Zoals je in een oud handschrift de woorden nog herkent, ook wanneer de inkt op sommige plekken is vervaagd, zo kun je hier de oorspronkelijke bedoeling nog altijd volgen.

Na nummer 19 daalt de bebouwing opnieuw naar het garageblok.

De twee garages tussen 19 en 21

Het tweede garageblok lijkt sterk op het blok dat we eerder passeerden, maar bestaat uit twee garages in plaats van drie. De deuren hebben opnieuw die brede boogvorm, met betonnen stenen bij het begin van de boog. Kleine getoogde vensters staan aan weerszijden en boven het geheel ligt een lager, geknikt zadeldak met twee kleine dakkapellen.

Juist doordat we het eerste garageblok al hebben bekeken, kunnen we nu vergelijken.

Dezelfde taal wordt gebruikt, maar in een andere maat.

Dat maakt duidelijk hoe consequent het geheel is ontworpen. De garages zijn geen latere toevoegingen waarvoor toevallig nog ruimte werd gevonden. Ze waren vanaf het begin onderdeel van de compositie.

Ze creëren bovendien een korte pauze tussen de woningen met balkons en het laatste dubbele woonhuis zonder balkons.

De straat lijkt hier even adem te halen.

Nummer 21 — de rust na de garages

Na het lagere garageblok richt de gevel zich bij nummer 21 weer op.

De woning sluit in materiaal en vorm aan bij de eerdere huizen, maar het ontbreken van een balkon geeft haar een rustiger karakter. Net als bij de nummers 9 en 11 zien we hier hoe een kleine verandering binnen hetzelfde ontwerp tot een andere uitstraling leidt.

Kijk naar de verhouding tussen de begane grond, de verdieping en het dak.

De gevel is overzichtelijk en evenwichtig. Niets lijkt te groot of te klein. De ramen staan niet willekeurig in de muur, maar houden verband met de vertrekken erachter én met het totale gevelbeeld.

Dat is iets wat mijn vader waarschijnlijk onmiddellijk zou hebben gezien.

Niet alleen waar een raam zat, maar waarom het precies daar zat. Wanneer je zo leert kijken, merk je dat goede verhoudingen vaak vanzelfsprekend aanvoelen. Je beseft pas hoe belangrijk ze zijn wanneer ze ontbreken.

Nummer 23 — waar de wandeling thuiskomt

En dan bereiken we nummer 23.

Voor de lezer is dit het einde van de architectuurwandeling. Voor Claire en mij is het de plek waar het verhaal iedere dag opnieuw begint.

Toch wil ik je vragen nog niet meteen naar het huis als onze woning te kijken. Dat persoonlijke verhaal bewaren we voor het volgende hoofdstuk. Kijk eerst nog één keer zoals we de hele straat hebben bekeken: als bezoeker, op enige afstand en met aandacht voor het geheel.

Nummer 23 sluit de tweede woningrij af.

De kopgevel aan de zijde van de Meidoornstraat is uitgevoerd als een tuitgevel, met de inmiddels vertrouwde gemetselde vlechtingen langs de schuine zijden. Hoog in de gevel bevindt zich een klein venster. Een lagere uitbouw ligt onder een geknikt dak en sluit aan op de tuin.

Maar het detail waar mijn blik steeds weer naartoe wordt getrokken, is de muur.

De gemetselde tuinmuur wordt door verticale accenten verdeeld en aan de bovenzijde afgesloten door een uitstekende rollaag. Op de muur staan de karakteristieke bollen. Verderop sluit zij aan op de vrijstaande garage, die in materiaal en vormgeving bij het woonhuis hoort. De garage heeft gebogen dubbele deuren en een puntgevel met hetzelfde verfijnde metselwerk als het huis.

Ga eens schuin tegenover nummer 23 staan.

Vanaf daar zie je hoe huis, uitbouw, muur en garage één reeks vormen. Groot en klein, hoog en laag, open en gesloten wisselen elkaar af. De muur schermt de tuin af, maar trekt tegelijk de lijn van het gebouw door. De bollen markeren het ritme en geven het geheel iets statigs, bijna alsof ze de toegang bewaken.

Als bewoner raak je soms gewend aan wat je iedere dag ziet.

Je opent de deur, loopt naar buiten en begint aan de dag. Toch gebeurt het nog regelmatig dat ik bewust naar die muur kijk, naar het metselwerk of naar de manier waarop het huis aan het einde van de rij staat.

Dan zie ik weer even wat mijn vader zag. Niet alleen een woning, maar een optelsom van keuzes.

Kijk nog één keer terug

Nu we bij nummer 23 zijn aangekomen, is het verleidelijk om de wandeling als voltooid te beschouwen. Maar draai je nog één keer om.

Kijk terug in de richting van nummer 1.

Van hieruit zie je de hele opbouw van de straat opnieuw: de hoge woningblokken, de lagere garages, de herhaling van balkons, de donkere daken en de schoorstenen die als bakens boven de nokken staan.

Wat tijdens het wandelen uit afzonderlijke details bestond, wordt vanaf hier weer één geheel.

Dat is de bijzondere werking van de Koningin Julianastraat. Zij laat zich op twee manieren bekijken.

Van dichtbij vertelt iedere deur, ieder raam en iedere steen zijn eigen kleine verhaal. Van een afstand verdwijnen die afzonderlijke stemmen niet, maar vormen ze samen een koor.

Geen huis probeert het luidst te zingen. Juist daardoor klinkt het geheel zo sterk.

De twaalf woningen werden gebouwd in de eerste jaren van Emmeloord. Ze vormen een herkenbaar voorbeeld van vroege naoorlogse woningbouw in de nieuwe polder en ontleen hun monumentale waarde niet alleen aan afzonderlijke details, maar vooral aan hun sterke samenhang en hun plaats in het oorspronkelijke ontwerp van de stad.

Dat officiële oordeel is belangrijk. Maar voor mij vertelt de straat nog iets anders. Zij laat zien wat er kan ontstaan wanneer functionaliteit, schoonheid en vakmanschap niet als tegenpolen worden beschouwd. Deze woningen moesten bewoonbaar, degelijk en praktisch zijn. Toch vonden de ontwerpers en bouwers ruimte voor glas-in-lood, siermetselwerk, bijzondere deuren, zorgvuldig gevormde schoorstenen en muren die meer waren dan een erfafscheiding.

Zij bouwden niet alleen voor het moment. Zij bouwden met het besef dat een straat het dagelijks leven van generaties zou vormen.

De wandeling eindigt, het kijken niet

We zijn nu van nummer 1 naar nummer 23 gelopen.

Misschien heb je onderweg niet ieder detail kunnen onthouden. Dat hoeft ook niet. Deze wandeling is geen examen en de straat is geen lesboek.

Het belangrijkste is dat je anders terugkijkt dan toen we begonnen.

Misschien valt je voortaan een schoorsteen op die je eerder nooit bewust had gezien. Misschien herken je het ritme van de balkons, blijf je even staan bij een oude voordeur of kijk je omhoog naar een dakkapel. Misschien merk je ineens hoe een garageblok twee woningdelen met elkaar verbindt, of hoe een tuinmuur onderdeel kan zijn van een groter ontwerp.

Dan heeft de straat haar werk gedaan. Want de Koningin Julianastraat vraagt niet dat iedereen verstand heeft van architectuur. Zij vraagt alleen aandacht.

Aandacht voor de mensen die haar tekenden, voor de bouwers die de stenen plaatsten en voor de bewoners die haar sindsdien levend hebben gehouden. Aandacht voor het grote geheel, maar ook voor dat ene raam, die ene deur of die ene gemetselde bol waarop het zonlicht precies op het juiste moment valt.

Mijn vader leerde mij dat kijken iets anders is dan zien. Tijdens deze wandeling hebben we geprobeerd dat verschil te ervaren. En nu we voor nummer 23 staan, nodig ik je uit om nog even te blijven.

Want achter deze gevel, achter de muur en achter de deur begint het meest persoonlijke deel van ons verhaal.

Het verhaal van het huis dat voor Claire en mij niet alleen een monument werd.

Maar thuis.

Hoofdstuk 6

Nummer 23 – Een huis dat op ons wachtte

Wanneer ik tegenwoordig door de Koningin Julianastraat wandel, overkomt mij regelmatig de gedachte dat een huis soms veel eerder aan een mens begint dan andersom. Dat klinkt misschien wat vreemd. Een huis is tenslotte niets meer dan steen, hout, glas en dakpannen. Het wacht geduldig af totdat iemand de sleutel krijgt en de voordeur opent. Toch geloof ik dat sommige huizen iets bijzonders bezitten. Ze lijken een eigen karakter te hebben, alsof zij rustig afwachten totdat de bewoners langskomen die hun geschiedenis begrijpen en bereid zijn er een nieuw hoofdstuk aan toe te voegen.

Hoe langer ik in nummer 23 woon, hoe sterker dat gevoel is geworden.

Wanneer ik terugkijk op ons leven, zie ik dat de weg naar dit huis veel eerder begon dan wij destijds konden vermoeden. Eigenlijk begon die al in mijn jeugd, in Nagele. Als kind had ik geen idee dat ik opgroeide in een dorp dat wereldwijd bekend zou worden als een architectonisch icoon. Voor mij was Nagele gewoon de plek waar ik voetbalde, naar school ging en met vrienden door de straten fietste. Pas veel later, toen ik elders woonde en mensen mij vroegen waar ik vandaan kwam, ontdekte ik hoe bijzonder mijn geboortegrond eigenlijk was. Het viel me op dat architecten en stedenbouwkundigen enthousiast spraken over een dorp waar ik als jongen nooit met die ogen naar had gekeken.

Misschien is dat wel typerend voor schoonheid. Zolang zij vanzelfsprekend is, valt zij nauwelijks op. Pas wanneer je afstand neemt, ontdek je hoe uitzonderlijk iets eigenlijk is.

Diezelfde ervaring deed ik jaren later opnieuw op.

In Hilversum woonden wij in een huis uit 1901. Het was een woning die zich niet onmiddellijk liet kennen. Naarmate de jaren verstreken, begon ik steeds beter te begrijpen waarom oude huizen zoveel aantrekkingskracht op mensen kunnen uitoefenen. Niet omdat ze groter zijn of comfortabeler, maar omdat je voortdurend voelt dat er vóór jou al een heel leven heeft plaatsgevonden. De trap was al duizenden keren belopen voordat wij hem gebruikten. Het licht viel al meer dan een eeuw op dezelfde houten vloer. Achter iedere muur schuilde een verhaal dat wij nooit helemaal zouden leren kennen.

Toen wij later terugkeerden naar de Noordoostpolder, kozen we voor een moderne woning in een nieuwbouwwijk van Emmeloord. Het was een prachtig huis, ruim opgezet en voorzien van alle comfort die je je maar kunt wensen. Alles functioneerde zoals het hoorde. Er kraakte niets, alles was recht en strak en onderhoud vroeg het nauwelijks.

Toch merkten Claire en ik na verloop van tijd dat we iets misten.

Het was een gevoel dat zich moeilijk liet omschrijven. We waren tevreden met ons huis, maar tegelijkertijd voelden we dat het ons niet raakte. Alsof er een hoofdstuk ontbrak dat we niet konden benoemen.

Claire wist dat gevoel op een avond treffend samen te vatten.

"Een huis hoeft voor mij niet perfect te zijn," zei ze. "Maar het moet wel een verhaal hebben."

Ik denk dat die ene opmerking het begin is geweest van alles wat daarna volgde.

Claire groeide op in Genemuiden, aan de oude haven. Ook zij wist hoe het voelt om op te groeien op een plek waar geschiedenis niet in boeken zit, maar in de straat waarin je woont. Waar huizen generaties lang dezelfde families zien komen en gaan en waar herinneringen zich ongemerkt opstapelen. Misschien herkenden we daarom allebei hetzelfde verlangen. Niet naar een groter huis of een luxere woning, maar naar een plek die karakter bezat. Een huis waarin je voelde dat je onderdeel werd van een veel langer verhaal.

Vanaf dat moment veranderde onze zoektocht ongemerkt van richting.

We bekeken verschillende woningen in Emmeloord. De Espelerlaan trok onze aandacht, net als de Kampwal en enkele andere karakteristieke straten die nog herinneren aan de eerste jaren van de Noordoostpolder. Regelmatig reden we ook door de Koningin Julianastraat. Iedere keer vertraagden we onze snelheid bijna vanzelf. De monumentale huizen, de volwassen bomen en de rust die de straat uitstraalde maakten indruk, maar tegelijkertijd hielden we de gedachte om daar ooit te wonen op afstand. Woningen kwamen er nauwelijks te koop en als dat al gebeurde, gingen wij er eigenlijk vanuit dat zij voor ons onbereikbaar waren.

Totdat een makelaar mij bleef bellen.

Hij wees mij steeds opnieuw op nummer 23 en bleef volhouden dat ik er toch eens moest gaan kijken. Ik hield de boot af. Niet omdat ik geen belangstelling had, maar omdat ik ervan overtuigd was dat het weinig zin had. Achteraf moet ik glimlachen wanneer ik daaraan terugdenk. Soms heb je iemand nodig die iets ziet wat jij zelf nog niet kunt zien.

De eerste bezichtiging herinner ik mij nog verrassend goed. Het huis maakte bepaald geen perfecte indruk. De eerste bewoners hadden de woning in de jaren tachtig aangepast aan de woonwensen van die tijd. Houten schrootjes bepaalden het beeld in verschillende vertrekken, vlakke deuren hadden de oorspronkelijke paneeldeuren aan het oog onttrokken, vloerbedekking lag over houten vloeren en dubbele lagen behang bedekten muren die ooit met veel zorg waren afgewerkt. Wie uitsluitend keek naar wat zichtbaar was, zag vooral een omvangrijke verbouwing.

Wij zagen iets anders.

Misschien kwam dat doordat wij inmiddels hadden geleerd dat oude huizen zich niet in één oogopslag laten kennen. Je moet bereid zijn om verder te kijken dan wat zich aan de oppervlakte bevindt.

Vanaf het moment dat wij de voordeur achter ons dichttrokken, hadden Claire en ik allebei hetzelfde gevoel. Dit huis vertelde nog niet zijn hele verhaal.

Dat vermoeden bleek al snel juist te zijn.

Iedere verbouwing bracht een nieuwe verrassing met zich mee. Onder het grote tapijt in de hal kwamen prachtige gele vloertegels tevoorschijn die tientallen jaren verborgen waren

gebleven. De vlakke deuren bleken zorgvuldig gemaakte paneeldeuren te zijn die slechts waren afgedekt, niet verwijderd. Toen de vloerbedekking eenmaal verdween, verschenen de oorspronkelijke houten vloeren weer in het daglicht en achter latere afwerkingen ontdekten we steeds opnieuw details waarvan we niet eens wisten dat ze ooit hadden bestaan.

Het waren geen spectaculaire vondsten die het nieuws zouden halen. Toch voelde iedere ontdekking bijzonder. Niet omdat de materialen op zichzelf zo kostbaar waren, maar omdat zij ons steeds dichterbij het oorspronkelijke huis brachten. Langzaam begon nummer 23 zich opnieuw te laten zien, alsof het ons stukje bij beetje uitnodigde om kennis te maken met zijn verleden.

Tijdens die verbouwingen dacht ik vaak terug aan mijn vader. Hij was technisch ingenieur en had een grote liefde voor vakmanschap. Als kind kon ik mij nauwelijks voorstellen waarom hij zo lang naar een gemetselde gevel of een bijzonder kozijn kon kijken. Pas veel later begreep ik dat hij niet alleen keek naar stenen of hout, maar naar de aandacht waarmee iets ooit was gemaakt. Hij leerde mij dat goed kijken tijd vraagt en dat juist in de details vaak de grootste schoonheid schuilt.

Die les kreeg in nummer 23 opnieuw betekenis.

Iedere laag die wij verwijderden, bracht ons dichterbij de oorspronkelijke bedoelingen van de ontwerpers en de bouwers. Steeds duidelijker werd zichtbaar hoeveel zorg en aandacht in dit huis was gestoken. Dat besef maakte ook dat wij tijdens de verbouwing voortdurend dezelfde vraag stelden: hoe kunnen wij dit huis geschikt maken voor de manier waarop wij vandaag leven, zonder afbreuk te doen aan wat bijna tachtig jaar geleden met zoveel vakmanschap is gemaakt?

Dat bleek een mooie zoektocht.

We wilden modern comfort, maar geen modern huis. We wilden een woning waarin de geschiedenis zichtbaar bleef zonder dat zij een belemmering zou vormen voor het dagelijks leven. Juist daarin vonden Claire en ik elkaar volledig.

Waar mijn belangstelling vaak uitging naar de architectuur en de geschiedenis van het gebouw, bracht Claire iets anders mee. Zij had jarenlang naast haar werk met veel liefde een brocantewinkel gerund en beschikte over een bijzonder gevoel voor sfeer. Zij wist als geen ander hoe oude materialen, natuurlijke kleuren en zorgvuldig gekozen meubels elkaar konden versterken zonder dat het ooit gezocht of gemaakt aanvoelde.

Langzaam ontstond daardoor een interieur waarin het verleden niet werd nagebootst, maar waarin het vanzelfsprekend aanwezig bleef. Warme aardetinten op de muren, meubels met een eigen geschiedenis en natuurlijke materialen zorgden ervoor dat het huis niet alleen mooi werd, maar vooral uitnodigend.

Misschien komt die gedachte nergens zo duidelijk tot uiting als in de keuken.

Deze bevindt zich nog altijd in de oorspronkelijke schuine aanbouw aan de kop van het huis. De hoge kapconstructie met de zichtbare spanten herinnert voortdurend aan de oorspronkelijke bouw, terwijl de robuuste keuken van steigerhout en natuursteen laat zien dat oud en nieuw elkaar niet uitsluiten, maar juist kunnen versterken. Wie daar aan de grote tafel zit, voelt niet dat hij zich in een monument bevindt. Hij voelt dat hij welkom is in een huis waarin wordt geleefd.

En dat is misschien wel het grootste compliment dat wij een monument kunnen geven.

Wij wilden nooit een museum maken.

Wij wilden een thuis creëren.

Een huis waarin kinderen opgroeien, vrienden blijven eten, verjaardagen worden gevierd, waar soms verdriet wordt gedeeld en waar de open haard op een winteravond net zoveel betekenis heeft als de eerste zonnestralen die in het voorjaar door de ramen vallen.

Toen ons samengestelde gezin zijn intrek nam in nummer 23, ontdekten we bovendien hoe royaal de oorspronkelijke ontwerpers hadden gebouwd. De zolder bleek een indrukwekkende ruimte van bijna zeven meter hoog te zijn. Het bood mogelijkheden die wij vooraf nauwelijks hadden kunnen vermoeden. Door een extra verdieping in de kap te realiseren ontstond er ruimte voor meerdere slaapkamers, waardoor het huis kon meegroeien met ons gezin zonder zijn karakter te verliezen.

In de jaren die volgden groeide nummer 23 uit tot een echt familiehuis. Er werd gelachen, geleerd, gewerkt, gefeest en soms ook getroost. De kamers kregen ieder hun eigen herinneringen en langzaam ontstond datgene wat je niet kunt kopen of ontwerpen: een huis waarin het leven zich heeft verzameld.

Wie in een monument woont, leert al snel dat zo'n huis nooit af is. Er is altijd een kozijn dat geschilderd moet worden, een voeg die aandacht vraagt of een dakpan die vervangen moet worden. Vreemd genoeg hebben wij dat nooit als een belasting ervaren. Integendeel, juist tijdens dat onderhoud leerden wij het huis steeds beter kennen. Achter iedere reparatie bleek opnieuw een verhaal schuil te gaan en steeds meer groeide het respect voor de mensen die dit huis in de eerste jaren van de Noordoostpolder met zoveel vakmanschap hadden gebouwd.

Misschien was het juist die verbondenheid die ertoe leidde dat wij in 2019 opnieuw een bijzondere stap zetten.

Op het achtererf stond de vrijstaande schuur, een degelijk gebouw dat jarenlang een praktische functie had vervuld. Net als eerder in het woonhuis zagen wij ook hier vooral mogelijkheden. Niet om iets geheel nieuws te creëren, maar om een bestaand gebouw een nieuw leven te geven.

Zo ontstond Maison de L'Epée.

Wat begon als een idee groeide uit tot een gastenverblijf waar inmiddels mensen uit de hele wereld verblijven. Regelmatig horen we gasten vertellen dat zij niet hadden verwacht in Emmeloord zo'n bijzondere plek aan te treffen. Sommigen blijven nog even in de tuin zitten voordat zij vertrekken. Anderen stellen vragen over de geschiedenis van de straat of over de oude muren die de tuin omsluiten. Vaak zie ik dan dezelfde verwondering die wij zelf voelden tijdens onze eerste kennismaking met nummer 23.

Dat maakt ons misschien nog wel trotser dan alle mooie beoordelingen die we in de loop der jaren hebben ontvangen. Niet omdat Maison de L'Epée een begrip is geworden in Emmeloord, de Noordoostpolder en ver daarbuiten, maar omdat bezoekers iets ervaren wat wij vanaf het eerste moment

zelf ook voelden: de bijzondere sfeer van een plek waar geschiedenis, rust en gastvrijheid elkaar ontmoeten.

Toch zijn het niet de complimenten van onze gasten die mij het meest raken. Dat gebeurt meestal aan het einde van een gewone dag.

Wanneer Claire en ik in de achterkamer zitten, de kamer-en-suite-deuren zijn gesloten en onze blik vanzelf naar de tuin glijdt, ontstaat er een rust die zich moeilijk laat beschrijven. Vanuit onze stoel kijken we uit over de oude gemetselde muren, het gastenverblijf en de tuin die zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld tot een groene oase. In de winter zorgt de open haard voor een behaaglijke warmte en lijkt het huis zich als vanzelf om ons heen te sluiten. In de zomer staan de deuren open en vermengen de geluiden van vogels zich met het geritsel van de bomen, terwijl het avondlicht langzaam tussen de takken verdwijnt.

Juist op die momenten realiseren wij ons hoe bijzonder het is dat wij een tijdlang voor dit huis mogen zorgen. Het verleden van nummer 23 is zichtbaar in iedere muur en in ieder detail dat tijdens de verbouwingen opnieuw tevoorschijn kwam. Ons eigen leven heeft zich daar inmiddels onlosmakelijk mee verweven.

De verjaardagen, de gesprekken aan de keukentafel, de spelende kinderen, de gasten die vanuit alle windstreken naar Emmeloord kwamen en de talloze gewone dagen die achteraf misschien wel de mooiste herinneringen blijken te zijn, hebben zich ongemerkt toegevoegd aan een geschiedenis die al lang vóór onze komst begon.

Die gedachte stemt niet weemoedig, maar juist dankbaar. Ooit zullen andere bewoners de sleutel van nummer 23 in ontvangst nemen. Zij zullen opnieuw hun eigen herinneringen maken, misschien andere kleuren kiezen, de tuin opnieuw inrichten en op hun beurt ontdekken welke verhalen zich achter de muren van dit huis schuilhouden. Dat is precies zoals het hoort. Een monument leeft niet doordat het onveranderd blijft, maar doordat iedere generatie er met respect haar eigen hoofdstuk aan toevoegt.

Wanneer ik daarover nadenk, besef ik dat wij nummer 23 nooit werkelijk hebben bezeten. Wij zijn slechts tijdelijke rentmeesters van een huis dat al bijna tachtig jaar deel uitmaakt van de geschiedenis van Emmeloord. Het enige wat wij kunnen doen, is het met liefde onderhouden, de schoonheid ervan blijven zien en het uiteindelijk weer doorgeven aan de mensen die na ons komen.

Misschien is dat wel de grootste les die dit huis ons heeft geleerd. Een thuis ontstaat niet doordat je eigenaar bent van een gebouw, maar doordat je je verbonden voelt met de geschiedenis die eraan voorafging en met de toekomst die na jou verder zal gaan.

En iedere keer wanneer ik de voordeur achter mij sluit en nog één keer omkijk naar de gevel van nummer 23, bekruipt mij hetzelfde gevoel als tijdens die eerste bezichtiging.

Sommige huizen kies je niet.

Sommige huizen wachten geduldig totdat de juiste bewoners langskomen.

Hoofdstuk 7

Leren kijken

Toen Claire en ik enkele jaren geleden de sleutel van nummer 23 in ontvangst namen, konden wij onmogelijk vermoeden dat dit huis ons meer zou geven dan een nieuw thuis. We dachten een monumentale woning te kopen in een bijzondere straat. Dat was ook zo. Maar gaandeweg ontdekten we dat de Koningin Julianastraat ons iets leerde wat veel verder ging dan architectuur, geschiedenis of wonen.

Zij leerde ons kijken.

Niet vluchtig, zoals we dat tegenwoordig zo vaak doen, maar aandachtig. Ze leerde ons dat schoonheid zich zelden opdringt. Je moet bereid zijn om even stil te staan, om een stap terug te doen en je af te vragen waarom een gevel je aanspreekt, waarom een straat zo'n gevoel van rust oproept of waarom een huis je raakt zonder dat je direct kunt uitleggen waardoor dat komt.

Misschien is dat wel de grootste kracht van deze straat. Zij vraagt niets van haar bezoekers. Er hangen geen grote borden die vertellen hoe bijzonder de huizen zijn. Er zijn geen toegangspoorten of loketten. De Koningin Julianastraat doet eenvoudigweg waarvoor zij bijna tachtig jaar geleden is ontworpen: een plek bieden waar mensen kunnen wonen, leven, werken, liefhebben, kinderen zien opgroeien en herinneringen maken.

Juist daardoor is haar geschiedenis zo bijzonder.

Geschiedenis leeft immers niet alleen in kastelen, landhuizen of statige grachtenpanden. Zij leeft net zo goed in een voordeur die al generaties lang wordt geopend, in een boom die groter werd terwijl de kinderen uit de straat volwassen werden, in een tuinmuur die iedere winter opnieuw de wind trotseert en in de stoeptegels waar duizenden voetstappen hun onzichtbare sporen hebben achtergelaten.

Tijdens het schrijven van dit boek moest ik regelmatig denken aan mijn vader. Als jongen begreep ik nooit waarom hij zo lang kon stilstaan bij een mooi gemetselde gevel of een bijzonder kozijn. Pas veel later ontdekte ik dat hij niet alleen naar een gebouw keek, maar naar het vakmanschap, de aandacht en de liefde waarmee iets ooit was gemaakt. Zonder dat hij het zelf waarschijnlijk ooit zo heeft uitgesproken, gaf hij mij een les mee die mij mijn hele leven is bijgebleven: goed kijken is een vorm van waardering.

Die gedachte kreeg voor mij een nieuwe betekenis in nummer 23.

Het huis liet zien dat schoonheid soms verborgen gaat achter lagen die in de loop der jaren zijn toegevoegd. Achter schrootjes verschenen paneeldeuren, onder vloerbedekking kwamen houten vloeren tevoorschijn en onder een tapijt vonden we de oorspronkelijke gele tegels terug. Misschien geldt dat niet alleen voor huizen. Ook mensen laten vaak pas na verloop van tijd zien wie zij werkelijk zijn. Wie de tijd neemt om verder te kijken dan de buitenkant, ontdekt meestal veel meer dan hij aanvankelijk had verwacht.

Ook Claire heeft mij iets geleerd.

Waar ik vooral keek naar de geschiedenis van het huis, liet zij zien dat een monument pas werkelijk tot leven komt wanneer het wordt bewoond. Een huis hoeft geen museum te zijn om waardevol te blijven. Integendeel, juist doordat er wordt geleefd, gelachen, gekookt, gevierd en soms ook gehuild, krijgt een huis betekenis. Een monument zonder mensen is uiteindelijk niet meer dan een prachtig decor. Pas de bewoners geven het een ziel.

Misschien is dat wel de belangrijkste conclusie die ik na al die jaren kan trekken. Niet de architectuur alleen maakt de Koningin Julianastraat bijzonder en ook niet uitsluitend haar status als rijksmonument. Het zijn de mensen die er wonen, die de tuinen onderhouden, de

gevels verzorgen, elkaar groeten en ieder op hun eigen manier een nieuw hoofdstuk toevoegen aan een verhaal dat al in de jaren veertig van de vorige eeuw begon.

Wij hebben daar een bescheiden rol in mogen spelen.

Ooit zullen anderen de sleutel van nummer 23 ontvangen. Zij zullen nieuwe herinneringen maken, misschien andere kleuren kiezen, de tuin opnieuw inrichten of opnieuw ontdekken welke verhalen achter de muren verborgen liggen. Dat vooruitzicht voelt niet als afscheid, maar als een vanzelfsprekend vervolg van een geschiedenis die nooit stilstaat.

Misschien is dat uiteindelijk wel de ware betekenis van erfgoed. Het gaat niet alleen om het bewaren van stenen, maar om het doorgeven van verhalen. Iedere generatie

voegt er iets aan toe en draagt het vervolgens weer over aan de volgende. Zo blijft niet alleen een gebouw bestaan, maar ook de herinnering aan de mensen die er een tijdlang hun thuis vonden.

Wanneer u na het lezen van dit magazine ooit door de Koningin Julianastraat wandelt, hoop ik niet dat u alle bouwkundige details onthoudt of precies weet wanneer de huizen zijn gebouwd. Ik hoop vooral dat u even vertraagt. Dat u omhoog kijkt naar een gevel, het lijnenspel van de balkons ziet, de volwassen bomen opmerkt of misschien even blijft staan bij een detail waar u anders achteloos aan voorbij zou lopen.

En wie weet gebeurt er dan iets wat mij de afgelopen jaren steeds opnieuw is overkomen.

Dat u ontdekt dat niet alleen deze straat een verhaal vertelt, maar dat ook uw eigen straat, uw eigen huis of uw eigen dorp vol verhalen zit die wachten om gezien te worden.

Want uiteindelijk is dat misschien wel de mooiste les die de Koningin Julianastraat ons kan meegeven.

Niet dat zij bijzonder is.

Maar dat iedere plek bijzonder kan worden, zodra iemand de tijd neemt om werkelijk te kijken.